

Verpleeghuiszorg

Wat is goede zorg en wie bepaalt dat?

Mevrouw De Jager is altijd – zegt haar man en zeggen haar zes volwassen kinderen – een moeilijke vrouw geweest. Wat zij ook deden om hun vrouw en moeder tevreden te stellen: het was nooit goed genoeg. Nu woont mevrouw De Jager in een verpleeghuis en ze is nog steeds niet makkelijk. Zij weigert haar medicijnen in te nemen. De verzorgster in het verpleeghuis wijst erop dat ze dood zal gaan als ze haar pillen niet slikt. “Wilt u dat dan, mevrouw De Jager?” “Dat zouden jullie wel willen hè”, antwoordt de patiënte grimmig. “Dan waren jullie van mij af.”

Wie bepaalt of mevrouw De Jager haar medicijnen moet slikken? Zijzelf? Haar familie? De dokter?

Meneer Molenaar is zwaar dement en woont al jaren op de psychogeriatrische afdeling van een verpleeghuis. Het personeel in het verpleeghuis denkt dat meneer Molenaar zoveel mogelijk met rust gelaten wil worden; zij zouden hem het liefst in soepele kleding (trainingspak?) in zijn rolstoel laten zitten. Meneer Molenaar lijkt niet veel trek meer te hebben in eten en drinken. De verpleeghuisarts en de verzorgenden dringen hem daarom geen voedsel op. Mevrouw Molenaar is het niet eens met het verpleeghuis. Zij vindt dat haar man (die vroeger een echte heer was) dagelijks nette kleren aan moet krijgen: een gestreken overhemd, een colbert, een stropdas en gepoetste schoenen. Mevrouw Molenaar zou het liefst zien dat iemand de hele dag naast haar echtgenoot zit, en erop toeziet dat hij voldoende voedsel en vocht binnen krijgt. Nu niemand van het personeel daartoe bereid is, neemt zijzelf deze taak op zich.

Wat is goede zorg en wie bepaalt dat? Mevrouw Molenaar? Het verpleeghuis? De dokter?

Mevrouw Zeeman krijgt een beroerte. Zij kan vrijwel niet meer spreken en wordt opgenomen in een verpleeghuis. Haar echtgenoot komt elke dag op bezoek. Het personeel van het verpleeghuis vindt dat meneer Zeeman niet goed voor zijn vrouw zorgt. Hij brengt voortdurend lekkers voor haar mee dat zij – vanwege haar diabetes – niet zou moeten eten. Ook scheldt hij haar regelmatig uit voor ouwe koe. Namens zijn vrouw heeft meneer Zeeman laten weten dat recreatieve activiteiten niets voor haar zijn, maar als haar echtgenoot er niet is lijkt mevrouw Zeeman daar nu juist wel van te genieten.

Wat is goede zorg en wie bepaalt dat? Meneer Zeeman? Het verpleeghuis?

Bij mevrouw Van Huet speelt een omgekeerd probleem. Zij is een opgewekte vrouw, die zich graag door iedereen laat bedienen. Ook is ze dol op lekker eten, vooral op zoetheid. Mevrouw Van Huet wordt daardoor steeds zwaarder. Haar dochter bepaalt dat moeder op dieet moet en het verpleeghuis respecteert die wens. Mevrouw Van Huet verandert in een slankere, maar sombere, klagerige patiënte.

Wat is goede zorg en wie bepaalt dat?

Mevrouw De Jager, meneer Molenaar, mevrouw Zeeman, mevrouw Van Huet en nog enkele andere verpleeghuisbewoners zijn hoofdpersonen in het deze week verschenen proefschrift van medisch-ethica Dorothea Touwen. Reportages over het verpleeghuis in de media hebben vaak de vorm van een aanklacht. Ontevreden familieleden mogen hun gram spuien over de zorg voor hun vader, moeder of tante: te weinig toezicht,

teveel uitzendkrachten op de afdeling, pyjamadagen, onvoldoende vertier, onsmakelijk eten enzovoort. Artsen en ziekenverzorgenden in het verpleeghuis kunnen in de media nooit ingaan op de zorg voor individuele patiënten; zij moeten hun beroepsgeheim in acht nemen. Geen wonder dat men in verpleeghuizen zeer beducht is voor familieleden die dreigen naar de media te stappen. Touwen beschrijft een verpleeghuisarts die van zijn hogere bazen opdracht krijgt om één uur per week te spreken met de overdreven assertieve dochters van een zeer lastige patiënte. De arts vindt dit niet eerlijk tegenover aardiger patiënten met sympathiekere familieleden, maar hem wordt te verstaan gegeven dat dit een noodzakelijke vorm van risicomanagement is (“Een rel kunnen we niet gebruiken”).

Het proefschrift van Touwen laat zien dat er in het verpleeghuis veel meer aan de hand is dan tekortschietende zorg. Wij weten niet wat goede zorg precies is. Is dat zoveel mogelijk recht proberen te doen aan de persoon die de patiënt(e) vroeger was: een deftige heer, een onderdanige echtgenote, een aantrekkelijke, slanke verschijning? Of is het zorgen dat de zieke zich zo prettig mogelijk voelt en inspelen op de preferenties die hij of zij nu lijkt te hebben?

Veel mensen slagen erin te sterven zoals zij geleefd hebben: zij kunnen blijven wonen in hun eigen huis en zij blijven wie ze waren: het middelpunt van hun familie, de toegewijde, geïnteresseerde vader en grootvader, de belezen dominee, de altijd bezige timmerman. Voor andere mensen is het lot minder vriendelijk; zij krijgen een beroerte, worden dement en slijten hun laatste levensfase in het verpleeghuis. Moeten we hun leven desondanks zoveel mogelijk ‘heel’ proberen te houden? En doen we dat dan voor hen of omwille van hun familie?

Dorothea Touwen, *Voor een ander. Beslissingsverantwoordelijkheden in de verpleeghuisgeneeskunde*, Aksant, Amsterdam 2008.

© Margo Trappenburg, 18 januari 2008.